

Dio 3: Dokumenti i nastavni materijali

Na sljedećim stranicama su važni dokumenti na temu dječjih prava za upotrebu na časovima i smjernice kako ih koristiti. One su: učenička verzija Konvencije o pravima djeteta (1), moguće grupisanje dječjih prava u četiri dimenzije (2), UN-ova Konvencija o pravima djeteta od 20. novembra 1989 (3), kao i kartice sa dječjim pravima koje se mogu fotokopirati i koristiti na času (4). Definicije

koje se koriste u učeničkoj verziji Konvencije o pravima djeteta odgovaraju onima koje se koriste u kratkim tekstovima na karticama sa dječjim pravima. Čitavo bogatstvo dodatnog materijala za upotrebu na časovima može se pronaći na internetu.

1. Učenička verzija Konvencije o pravima djeteta

Zašto je potrebna učenička verzija Konvencije?

Verzija Konvencije o pravu djeteta, koju je stvorila generalna skupština Ujedinjenih nacija i koju je usvojila i ratifikovala većina država širom svijeta je pravni dokument koji napisan veoma tehničkim, komplikovanim jezikom. Ako se želi da mladi ljudi razumiju svoja prava, onda je potrebno da počnemo izražavati dokumente poput Konvencije o pravu djeteta pristupačnim jezikom. Uz to, član 42 Konvencije kaže za je dužnost vlada da obavijesti mlade o njihovim pravima na različite načine. Bez sumnje, ova verzija Konvencije o pravima djeteta razlikuje se od originalnog teksta i omogućava mladima aktivan pristup svojim pravima. Na ovaj način, više ljudi se može osvijestiti o svojim pravima.

Poslije sve ove priče o pravima, kakve su naše odgovornosti?

Prava i odgovornosti ne mogu se posmatrati nezavisno jedni od drugih. UN-ova Konvencija o pravima djeteta opisuje prava koja su garantovana mladima od strane njihovih vlada. Kao što je slučaj i sa svim funkcionalnim odnosima, bez obzira da li je to među prijateljima, u porodici, školi, u sportskim klubovima ili među državama, treba da smo svjesni da imamo odgovornosti prema drugima i da oni imaju odgovornosti prema nama. Dvije od ovih osnovnih odgovornosti prema drugima su poštovanje i tolerancija. UN-ova Konvencija o pravima djeteta opisuje ove osnovne odgovornosti vlada prema ljudima ispod 18 godina starosti.

Učenička verzija Konvencije o pravima djeteta

Član	Kratak naslov	Kratak opis
1	Definicija djeteta	Dijete je osoba ispod 18 godina starosti
2	Nediskriminacija	Ni jedno dijete ne smije se diskriminisati na osnovu boje kože, pola, jezika, vjere, mišljenja, zemlje porijekla, siromaštva ili bogatstva, invaliditeta ili pripadnosti etničkoj manjini.
3	Dobrobit djeteta je najvažnija	U svim zakonima i sudskim odlukama, dobrobit djeteta je na prvom mjestu.
4	Sprovođenje prava	Svaka država mora obezbijediti, što najbolje može, da se dječja prava sprovede.

5	Poštovanje roditeljskih prava	Svaka država je odgovorna da osigura da se dužnosti, prava i odgovornosti roditelja sprovode na takav način da djeca mogu ostvariti svoja prava. (Vlade moraju poštovati prava i dužnosti roditelja, članova porodice i/ili zakonskih staratelja tako što obavještavaju i savjetuju djecu o njihovim pravima)
6	Opstanak i razvoj djeteta	Svako dijete ima pravo na život i opstanak. Država mora osigurati da se djeca i mladi razvijaju dobro.
7	Ime i pripadnost državi	Svako dijete, od rođenja nadalje, ima pravo na ime, na pripadnost državi i da se o njemu brinu njegovi/njeni roditelji.
8	Zaštita identiteta	Svako dijete ima pravo da zadrži ili povrati svoje ime, pripadnost državi i porodične odnose.
9	Razvod roditelja	Svako dijete ima pravo da živi sa svojim roditeljima, osim kada je potrebno da se zaštiti od roditelja. Ako se dijete mora odvojiti od jednog ili oba roditelja, ima pravo da se njegov/njen glas čuje. Ako se dijete odvoji od jednog ili oba roditelja, ono ima pravo da zna gdje su oni.
10	Ponovno okupljanje porodice	Svako dijete ima pravo da napusti bilo koju državu i otputuje u svoju zemlju kao bi se ponovo sastalo sa svojom porodicom.
11	Zaštita od otmice i odvođenja	Svaka država mora se boriti protiv otmice i odvođenja djece u drugu državu i zadržavanja djece od strane roditelja ili neke druge osobe.
12	Dječja sloboda mišljenja	Svako dijete ima pravo da se njegov/njen glas čuje i da izrazi svoje mišljenje po svim pitanjima i temama koje se odnose na njegov/njen život. Ovo je posebno važeće u pravnim i administrativnim procesima. Što je dijete starije, to se više njegovo/njeno mišljenje mora saslušati.
13	Sloboda izražavanja	Svako dijete ima pravo da iskaže slobodno svoje mišljenje i da dobije i pruža informacije putem medija. Svako dijete takođe ima odgovornost da svoje mišljenje iskaže na način koji poštuje prava drugih.
14	Sloboda misli, savjesti i vjere	Svako dijete ima pravo da slobodno upražnjava vjeru i slobodno iskazuje misao i radi po savjesti. Država mora poštovati prava i odgovornosti roditelja kada djeca ostvaruju ova prava.
15	Pravo na mirno javno okupljanje	Svako dijete ima pravo da se sastaje sa drugom djecom, da se udružuje ili formira udruženja ili unije, sve dok prava drugih nijesu povrijeđena u ovom procesu.
16	Zaštita privatnosti	Svako dijete ima pravo da mu niko ne zadire u lični život, porodicu, mjesto stanovanja ili prepisku. Uz to, svako dijete ima pravo da mu niko ne okalja čast.

17	Pristup odgovarajućim informacijama	Svaka država mora da osigura da djeca imaju pristup informacijama kroz različite vrste medija i da mogu steći znanja koja su važna za njihovo blagostanje. Država takođe ima dužnost da zaštiti djecu od štetnih informacija.
18	Odgovornost roditelja	Roditelji ili staratelji su zajedno odgovorni za podizanje djeteta. Država ima odgovornost da ih u ovom cilju podržava, na primjer da učini dostupnom brigu o djetetu ukoliko roditelji moraju da rade.
19	Zaštita od zlostavljanja	Država je odgovorna da zaštiti dijete od zlostavljanja od strane roditelja ili drugih ljudi. Svako dijete ima pravo da nauči kako da izbjegne ili se nosi sa bilo kojim oblikom zlostavljanja.
20	Mladi bez porodica	Svako dijete koje ne živi sa svojom porodicom, ima pravo na posebnu zaštitu i podršku. Ono ima potom pravo na hraniteljsku porodicu ili brigu u odgovarajućoj instituciji koja poštuje njegovo vjersko, kulturno ili lingvističko porijeklo.
21	Usvajanje	Dijete se može usvojiti ako je usvajanje dozvoljeno, priznato i potvrđeno od strane države i ako služi dobrobiti djeteta.
22	Djeca izbjeglice	Svako dijete koje je prisiljeno da napusti svoju zemlju, koje je izbjeglica ili traži azil, ima pravo na posebnu zaštitu od strane države.
23	Djeca sa invaliditetom	Svako dijete sa invaliditetom ima pravo na posebnu njegu i obrazovanje. Njemu/Njoj je potrebno pružiti pomoć da bi bilo nezavisno i da aktivno učestvuje u svojoj zajednici.
24	Zdravlje i medicinske usluge	Svako dijete ima pravo na najbolju moguću zdravstvenu zaštitu. Država ima obavezu da se bori sa mortalitetom djece, obezbijedi medicinske rezerve za mlade ljude, bori se sa lošom ishranom i bolešću, garantuje zdravstvenu zaštitu za trudnice i mlade majke, učini zdravstveno obrazovanje dostupnim, da razvije prevenciju u javnom zdravstvenom sektoru i da zabrani običaje koji povređuju djecu.
25	Revidiranje terapije ili zaštite	Svako dijete koje je primljeno u neku ustanovu radi zaštite, brige ili tretmana ima pravo da se njegov/njen prijem provjeri i revidira.
26	Socijalna sigurnost	Svako dijete ima pravo na socijalnu sigurnost, poput socijalnog osiguranja. Država garantuje djetetu novčane nadoknade koje uzimaju u obzir finansijsku situaciju porodice ili staratelja.
27	Životni standard	Svako dijete ima pravo na standard življenja koji odgovara njegovom/njenom fizičkom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelji ili staratelji su prije svega odgovorni da ovo obezbijede. Država ima dužnost da ih u ovome podrži.

28	Obrazovanje	Svako dijete ima pravo na obrazovanje i na školu. Država je dužna da obezbijedi besplatno osnovnoškolsko obrazovanje i učini ga obaveznim, i slično da srednješkolsko obrazovanje učini dostupnim djeci i mladima. Država ima dužnost da osigura da se sa djecom i mladima u školi ophodi adekvatno i da nema ogrešenja o njihova ljudska prava.
29	Obrazovni ciljevi	Školsko obrazovanje bi trebalo da razvija ličnost i talente svakog djeteta, priprema djecu za život odraslih i podstakne ih da poštuju ljudska prava, svoju i druge kulture i vrijednosti.
30	Djeca manjina	Svako dijete koje pripada manjini ima pravo da uči i živi svoju kulturu, vjeru i jezik.
31	Odmor, igra i slobodno vrijeme	Svako dijete ima pravo na odmor i slobodno vrijeme kada se može igrati i slobodno učestvovati u kulturnom i umjetničkom životu.
32	Zapošljavanje djece	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od svakog oblika eksploatacije i rada koji mogu štetiti njihovom obrazovanju ili razvoju. Država je dužna da utvrdi najnižu starosnu dob za dozvoljen rad, broj radnih sati na dan i radne uslove.
33	Zaštita od narkotika	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od proizvodnje i stavljanja u promet nelegalnih droga.
34	Zaštita od seksualne eksploatacije	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, prostitucije i pornografije.
35	Zaštita od prodaje i trgovine ljudima	Država mora preduzeti sve što je u njenoj moći da spriječi da se djeca i mladi otimaju ili budu žrtve trgovine ljudima.
36	Zaštita od svih drugih oblika eksploatacije	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od svih drugih oblika eksploatacije (npr. prošenja)
37	Mučenje i zarobljavanje	Svako dijete ima pravo na zaštitu od mučenja, okrutnog tretmana ili kazne, nelegalnog zarobljavanja ili bilo kakvog oblike povrede njegove/njene lične slobode. Država ima obavezu da zabrani smrtnu kaznu i doživotnu robiju za mlade ljude. Ako je dijete zatvoreno, ono ima pravo da se s njime ophodi humano i s poštovanjem. Ako je dijete ili mlada osoba zarobljena, ne smije se u pritvoru držati sa odraslima i mora biti u mogućnosti da kontaktira sa svojom porodicom i da ima pravo na pravnu pomoć.
38	Rat i oružani sukob	Djeca i mladi ispod 15 godina imaju pravo da ne učestvuju u ratu i oružanom sukobu. Država ima obavezu da pruži posebnu zaštitu djeci koja su ugrožena ratom.

39	Rehabilitacija i integracija	Svako dijete koje je žrtva oružanog sukoba, mučenja, zanemarivanja ili eksploatacije ima pravo na odgovarajuću brigu kako bi postalo psihički i fizički zdravo i kako bi se integrisalo u zajednicu.
40	Zakonodavstvo za mlade	Svako dijete koje je optuženo za krivično djelo ima pravo da se na sudu sa njime ophodi s dostojanstvom. Svi su nevini dok se ne dokaže suprotno. Svako dijete ima pravo na pravedno suđenje, prevodioca (ako je to potrebno), zaštitu privatnosti i pravo na ponovno suđenje. Država ima obavezu da odredi najnižu starosnu dob ispod koje se djeca ne mogu smatrati pravno odgovornim. Država takođe ima obavezu da obezbijedi alternative zatvoru za optuženu djecu i mlade ljude.
41	Viši nacionalni standardi imaju prioritet	Ako pojedina država ima zakone koji štite djecu i mlade bolje od Konvencije, onda su ti zakoni na snazi.
42	Obavještavanje o dječjim pravima	Svaka država ima odgovornost da na razumljiv način obavještava odrasle i djecu o dječjim pravima.

